

Den här intervjun kan du ta del av efter generöst medgivande från Digital Hälsa. Den är för ditt personliga bruk och får under inga förhållanden spridas vidare vare sig i pappers- eller digital form.

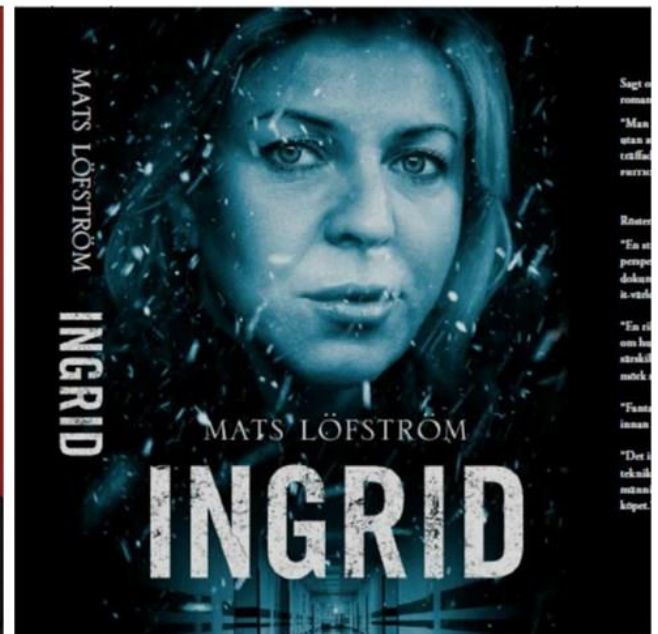
Du kan läsa den fritt när du vill om du blir prenumerant på Digital Hälsa. Jag rekommenderar dig att bli det. Du får regelbundna nyhetsbrev med nyheter, både svenska och internationella, om allt som rör ehälsa, tillsammans med många intressanta personliga intervjuer som den här.

Bli prenumerant på Digital Hälsa från Insikt Medicin och ta del av alla artiklar.

[Läs mer här.](#)

[Prova gratis](#)

[Bli prenumerant](#)

Mats Löfström har använt sin drygt 40-åriga erfarenhet från it-branschen när han i sin nya spänningsroman skildrar en fiktiv upphandling av vårdinformationssystem för den svenska vården. Fotograf: Per Dahl Studio (Mats Löfström). Bokomslag: Adobe Stock och Shutterstock

DIGITAL HÄLSA 2019-05-20 11:15

Fiktiv vård-it-upphandling skildrad i spänningsroman

ALLMÄNT En fiktiv offentlig upphandling av ett nytt vårdinformationssystem är i fokus för den spänningsroman med titeln "Ingrid" som författaren och debattören Mats Löfström publicerar på eget förlag den 23 maj.

Mats Löfström har arbetat många år i it-branschen och har i sin nya samtidsskildring använt sina erfarenheter för skriva fiktion baserad på verklighet, i en genre han kallar fiality.

Enligt bokens baksidestext får läsaren följa hur en förtvivlad mamma, "Ingrid", kämpar för att förändra den svenska sjukvården, efter att hennes son har dött på operationsbordet på grund av fel i sjukhusets patientjournalssystem.

"Hon kastas in i en härva med allt från ohejdad girighet, lögner, inkompetens och fejknyheter till rena mutor och utpressning. Sonens död får inte ha varit förgäves. Ska hon lyckas?", står det på bokens omslag.

I en intervju med Digital Hälsa säger Mats Löfström att han med sin kritik mot it-branschen hoppas kunna bidra till en positiv utveckling och att svenska patienter och svensk vårdpersonal får ett vård-it-stöd som är så bra att Sverige på sikt blir världsbäst på e-hälsa.

"Ingrid" är den andra delen av Mats Löfströms romanserie om människor i it-världen.

Varför har du i dina böcker valt att skildra it-branschen?

– Jag började med skrivandet på Skrivarakademin redan 2002 och skrev två böcker som blev refuserade. En förlagschef motiverade refuseringen med att mina historier var tråkiga och saknade trovärdighet. Samtidigt fick jag beröm för att jag var en utmärkt stilist och en lysande berättare. Jag bestämde mig då för att göra ett sista försök, genom att använda historier från it-branschen som jag hade mångårig erfarenhet av. I it-branschen utspelar sig många dramatiska historier, men få människor känner till dem. Min research visade att ingen annan hade publicerat en skönlitterär roman med ett perspektiv inifrån it-världen, så jag tänkte att det borde finnas en efterfrågan, säger Mats Löfström till Digital Hälsa.

Mats Löfström startade förlaget Fialty och 2015 kom debutromanen "En enkel uppgradering" som beskriver den dramatik som uppstår när ett defekt digitalt informationssystem orsakar felaktigheter i ett stort kundföretags bokslut. Den defekt i informationssystemet som it-leverantören hävdar kan korrigeras med en enkel uppgradering visar sig istället får ödesdigra konsekvenser för både kundföretaget och leverantören av systemet.

Mats Löfström har nu, enligt information på det egna förlags webbplats, skrivit en ny bok med titeln "Ingrid" om en kvinnas kamp för att förändra infrastrukturen för it-stödet för hela den svenska sjukvården.

Varför valde du detta specifika ämne?

– Jag valde ett ämne som berör många och som jag själv har varit – och fortfarande är – väldigt engagerad i: utvecklingen av it-i-världen. Där har jag god insikt och kompetens och där finns en scen där hiskeliga – men helt trovärdiga – historier kan utspelas. Tänkt och gjort. Parallellt med att jag engagerade mig i debatten i media kring framförallt journalsystemen började jag skissa på dramat. Jag använder miljöer och människor från "En enkel uppgradering" även i den nya romanen 'Ingrid', som är en fristående andra del i en tetralogi om människor i it-världen.

Du kallar den genre du skriver dina böcker i fiality, fiction based on reality, vilket också är namnet på ditt förlag.

Vad är fiality?

– Det betyder att dramat i en "fiality-roman" har verklighetsbakgrund. Jag vill dock med enfass påpeka att det är det enda som det betyder. Läsaren får gärna försöka identifiera 'riktiga' personer, organisationer och hänvisningar till 'verkliga' händelser, men det är inte det som är det viktiga för mig. Jag hoppas att mina läsare skall se romanerna som skönlitterära verk och låta sig roas och oroas av dem som sådana – inte för att de är mer eller mindre lika verkligheten – eller ännu mindre kanske avslöjar något nytt om verkligheten. Fiality-romaner är vare sig reportage eller dokumentärer, utan historier där verkligheten används som en kuliss för en del scener där dramat spelas upp.

Mats Löfström har enligt sin egen biografi drygt 40 års erfarenhet från it-branschen.

Från mitten av 1970-talet och de kommande 35 åren var du entreprenör, anställd it-arkitekt, ledare för stora projekt, managementkonsult, analytiker och företagsledare. Under de sista tio åren i it-branschen, fram till 2015, var du strategisk rådgivare och projektledare i ett stort multinationellt företag.

Vilka är de två-tre viktigaste erfarenheterna från tiden inom it-branschen som du använt dig av för att skriva boken?

– För att kunna skriva fängslande och trovärdigt med ett perspektiv inifrån en bransch som inte så många känner till måste du för det första vara engagerad i och gilla området. För det andra måste du själv någon gång ha upplevt det som du skriver om. Du måste förstå – 'ha det under skinnet' som jag brukar säga – hur människorna uppfattar sina olika roller och vad som driver det ibland ganska underliga samspelet mellan människor. Vad motiverar en utvecklare i ett uppstarts företag? Hur resonerar den produktansvariga? Vilka mål har högste chefen och hans ledningsgrupp och styrelse? Hur tänker en managementkonsult och hans chefer om uppdragen? Vad styr en säljare och marknadsförare av it-tjänster? Vilka knappar kan och vågar dessa personer trycka på för att vinna affärer? Allt det här är bara några exempel på frågor som man inifrån sig själv, via sitt nätverk och egen research måste kunna svara på för att gestaltningen av laddade situationer skall bli trovärdig. Så summa summarum: det är inte två-tre enskilda viktiga erfarenheter som är tricket för mig utan det faktum

att jag aktivt spelat så många roller inom it-världen och själv många gånger hamnat i knepiga situationer och konflikter.

Du skriver på ditt förlags webbplats att du är kritisk till it-branschens metoder för att planera och leverera projekt. Om du skulle göra en grov generalisering – hur skulle du karaktärisera leverantörerna i it-branschen?

– Leverantörerna inom it-branschen är inte annorlunda jämfört med alla andra branscher – de drivs av kravet att expandera verksamheten med bibehållen, helst ökad, lönsamhet. Gamla kunder skall underhållas – eller 'mjölkas' som man säger med branschjargong. Nya kunder ska identifieras och övertygas. Vidare ska nya produkter ständigt utvecklas och det gäller att hitta nya marknader. Något som skiljer it-branschens leverantörer från andra branscher, ta byggsektorn som exempel, är att kravet på kvalitet i leveransen är lågt och risken för viten vid rent felaktiga eller bristfälliga leveranser är praktiskt taget obefintlig. Vad skulle hända om ett nybyggt hus rasade samman under natten med fullt med boende i det och detta berodde på slarv från leverantörens sida? Det skulle få katastrofala konsekvenser på alla tänkbara sätt. Faktum är att denna typ av omfattande kvalitetsbrister förekommer titt som tätt när it-branschen levererar system och lösningar. Som väl är orsakar dessa brister oftast inte personskador, även om det inom vården finns många exempel på riskerna med bristfälligt it-stöd. Det kan mycket väl hända att någon kommer att dö, precis som i romanen 'Ingrid', för att personalen inte kan få upp journalen när den behövs.

Kan du nämna två specifika karaktärsdrag för it-branschen?

– It-branschen drivs av kravet på kortsiktig lönsamhet och expansion, inte av lusten till innovation. Branschen rider ibland cyniskt på det faktum att det sällan utkrävs ett omfattande ansvar när det uppdagas att det är bristande kvalitet i de system och lösningar som levererats. Det uteblivna ansvarstagandet för bristfälliga leveranser utnyttjas dessutom ibland till att skapa lönsamma underhållsprojekt.

Hur skulle du på ett motsvarande generaliserande sätt karaktärisera köparsidan i it-branschen?

– I samspelet mellan leverantör och köpare i en it-affär, eller rättare sagt ett förändringsprojekt baserat på it och digital transformation, så finns det dessvärre tre grundläggande problem. Det första problemet är att köparen, speciellt ledningen och styrgrupper för förändringsprojekt, är alldeles för otåliga och har för svag kompetens jämfört med leverantören. Personer hos kunden som till exempel pekar på att riskbedömningen i projektet känns svajig och säger nej då någon milstolpe skall passeras tenderar att bli stämplade som 'obekväma' och blir sällan långvariga på sina positioner, säger Mats Löfström.

Ett annat problem är enligt Mats Löfström att ledningen och styrgruppen hos köparen inte förstår att de måste avsätta betydande interna resurser i projektet för kravspecifikation och inte minst testning.

– Detta ger leverantören ett stort övertag, eftersom det innebär att det blir svårt – för att inte säga omöjligt – för köparen att kvalitetssäkra leveransen. Sist men inte minst uppstår problem eftersom köpare alltför ofta använder sig av konsulter istället för att i god tid bygga upp it-kompetens inom den egna organisationen, till exempel om it-juridiken. Det är kompetens som behövs för att köparen ska kunna sköta både upphandling och projektledning. Denna brist på intern kompetens skapar en obalans som tippar över till leverantörens fördel.

Vilka är de viktigaste misstagen som sker i it-branschen när det gäller planering och leverans av projekt?

– Till de tre problem som jag just beskrivit kan adderas att leverantörerna mycket ofta visar prov på en anmärkningsvärd brist på noggrannhet i att uppfylla löften om leveranstid, budget och kvalitet i resultat. Detta är brister som förvånansvärt ofta accepteras av både köpare och företrädare för it-branschen. De olika problem jag beskrivit leder fram till att många stora, dyra och komplicerade it-projekt redan på förhand är dömda misslyckas. Det finns många exempel på detta och vi kommer säkerligen att få se flera framöver.

Du anser att det finns ett utbrett missnöje bland dem som ska använda de nya eller uppgraderade it-lösningarna. Vilka är de allvarligaste problemen som drabbar användarna?

– Det finns en utbredd frustration – om jag ska drista mig till att göra en grov generalisering – hos användare som blivit besvikna och förbannade över att resultatet av den 'digitalisering' det talas så varmt om inte leder till någon effektivisering eller förbättrade arbetsvillkor. Istället tvingas till exempel vårdpersonal och andra användare in i nya system som ofta upplevs som krångliga och långsamma. De uppgraderade systemen upplevs dessutom som lika osäkra och otrygga som sina föregångare, eftersom användarna även efter uppgraderingarna drabbas av frekventa driftstörningar. Användarna är dessutom ofta besvikna över att de inte blivit inbjudna till att aktivt delta vid kravställningen och i samband med testning av nya system.

Var det något som förändrades i positiv riktning i it-branschen under de drygt 40 år du arbetade där?

– Oj! Det är en knivig fråga. Allt och inget har förändrats skulle jag kunna svara. På tekniksidan har allt förändrats för alla inblandade. Stegen från stordator med en statisk skärm till dagens appexplosion med en svajpande generation användare har förstås ändrat branschens förutsättningar. Men, skulle jag skriva ett drama från it-världen i slutet av sjuttio-talet i Sverige tror jag att människorna i de roller som finns i affärsvärlden skulle vara sig ganska lika: samma drivkrafter, samma listiga krumbukter för att vinna affärer och samma brist på förståelse, empati om du så vill, för motpartens situation i en affär, säger Mats Löfström.

Han tillägger:

– Jag har tyvärr fått uppfattningen att kvaliteten i leveranser har försämrats under åren. Samtidigt har det skett en gradvis attitydförändring i negativ riktning. I dag kan det hända att både leverantören och köparen kan släta över en leverans med massor av buggar och andra brister med kommentaren att 'jo, det får man ju räkna med – det är ju it vi har att göra med'. Jag hade förväntat mig att branschen under sin femtioåriga existens skulle ha mognat och eliminerat den typen av ursäkter för kvalitetsbrister som är orsakade av låg ambitionsnivå och attityder hos enskilda människor på alla nivåer i de organisationer de arbetar för. Ett skäl till det här tror jag är den upplevda brådskan. Noggrannhet och träget testande får stå tillbaka. I branschen förekommer en attityd som gör att vissa resonerar: 'Ut med skiten så upptäcker väl användarna i sinom tid felen'.

Du menar att ... det var 'bättre förr'?

– Både ja och nej. När jag var exekutivt och operativt verksam var felen i it-satsningarna faktisk jämförelsevis få. Den grundläggande orsaken till detta var att vi som utbildades i systemutveckling på till exempel KTH på sjuttioalet kunde få vänta upp till en vecka innan vi fick tillbaka våra med stor möda på hålkort inknackade övningsuppgift från den stordator där uppgiften hade processats. I dag tar samma process några sekunder. Inte undra på att vi förr i världen lärdes att bli ytterligt noggranna, medan man i dagens it-värld kan pröva sig fram hej vilt tills programmet fungerar.

Ett exempel på positiv effekt av den tekniska utvecklingen är enligt Mats Löfström att den medger agil utveckling i samverkan mellan leverantör, beställare och användare.

– Det är klart att det är av godo att teknikutvecklingen gått framåt och att vi alla kan dra nytta av digitaliseringens möjligheter för att uppnå alla möjliga sorters mål. Dessvärre finns det alldeles för många otåliga och giriga chefer som tvingar programmerare och andra utvecklare att hålla leveranstiderna, trots att rätt nivå på kvaliteten ännu inte är uppnådd. Tyvärr har människorna runt tekniken inte alltid förmått utvecklas på ett sätt som gör det möjligt att dra full nytta av dess möjligheter.

Har du personliga skäl att vara kritisk till it-branschen eller vad är det som driver dig att kritisera den bransch du ägnat 45 år av ditt liv?

– Det korta svaret är nej. Jag är stolt och glad över vad jag åstadkommit under mitt yrkesliv, haft mycket roligt under tiden och träffat massor av spännande människor, inte minst min fru. Men samtidigt kan jag tycka att it som bransch skulle kunna så mycket bättre efter alla dessa år. Det känns sorgligt, möjligheterna som digitalisering ger får inte slarvas bort. När jag jobbade som analytiker i början av seklet gjorde vi kundundersökningar hos tusentals företag varje kvartal. Det visade sig att över sjuttio procent av kunderna var missnöjda eller mycket missnöjda med de it-leveranser de fått. så kan man ju inte ha det i ens egen bransch, siffran borde inte vara ens tio procent. Mycket av min kritik går ut på att försöka belysa mekanismerna som orsakar missnöjet och att medverka till en förändring till det bättre. Jag har hela min tid i it-branschen verkat som förändringsagent. Det tycks som om jag fortsätter med det, säger Mats Löfström.

Har du drabbats av händelser som gjort dig förbittrad och som gjort att du har behov av att attackera it-branschen?

– Jag är inte ett dugg bitter, utan är tvärtom nöjd med mina många aktiva år i it-branschen. Dessutom är jag optimistisk inför framtiden. Ungdomar som Greta Thunberg och company kommer inte att ta skit och inom säg tio år är andelen misslyckade it-projekt nere i ensiffrigt. Vi har inte råd med något annat om viktiga globala och nationella mål ska kunna uppnås. Och vem vet, jag hoppas, precis som 'Ingrid" i min bok att vi inom tio år har ett it-stöd för vården, där man hittar alla uppgifter i patientjournalen. Jag hoppas även att Sverige verkligen är bäst i världen på e-hälsa, med system överallt som de som arbetar i vårdsektorn är nöjda med, och som kommer oss patienter till godo. Det skulle glädja mig om jag på något sätt kan medverka i den processen, avslutar Mats Lofström.

© Jonny Sägänger, Redaktör

Bli prenumerant på Digital Hälsa från Insikt Medicin och ta del av alla artiklar.

[Läs mer här.](#)

[Prova gratis](#)

[Bli prenumerant](#)